

FORTSATTA UNDERSÖKNINGAR AV LAXSJUKLIGHET UNDER 2018

Charlotte Axén¹, Joachim Sturve², Fabian
Weichert², Kjell Leonardsson³

¹Statens veterinärmedicinska anstalt, charlotte.axen@sva.se

²Göteborgs universitet, joachim.sturve@bioenv.gu.se

³SLU vilt, fisk, miljö, Umeå, kjell.leonardsson@slu.se

BAKGRUND

2016

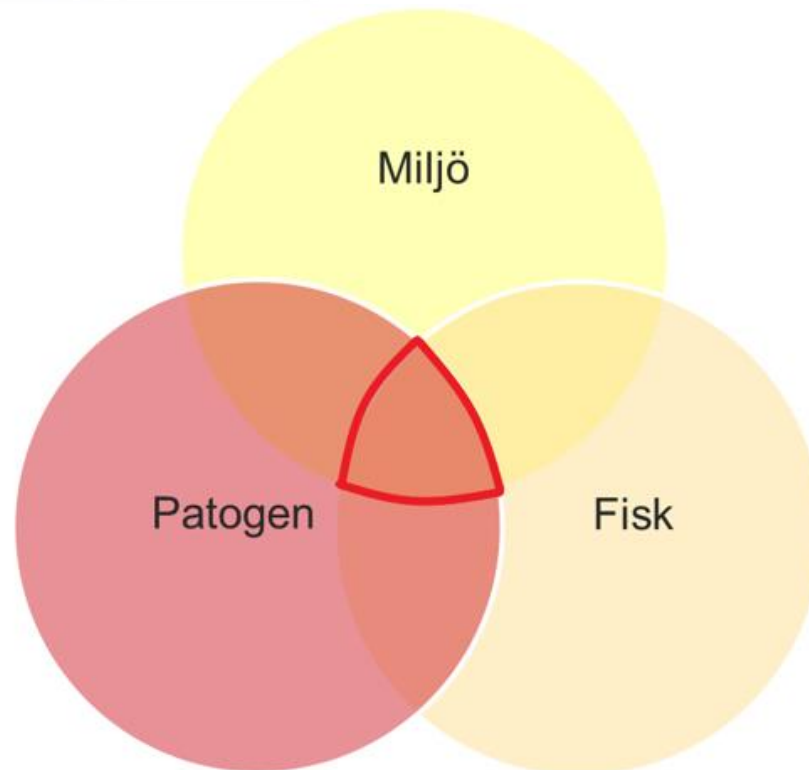
- HaV gav SVA i uppdrag att utreda sjukligheten
- Provtagningar sommartid Mörrumsån, Torneälven, Umeälven
- Provtagningar höst i Mörrumsån, Ljungan, Stockholms ström

2017

- Arbetsgrupp: HaV, Länsstyrelserna (FUG), SVA, Göteborgs universitet, SLU Aqua, SLU Umeå, Naturvårdsverket, Vattenfall, Fortum, Stockholms universitet
- Flera möten 2017 - vinter 2018
- Diskussioner kring hur vi skulle gå vidare för att nysta i problematiken

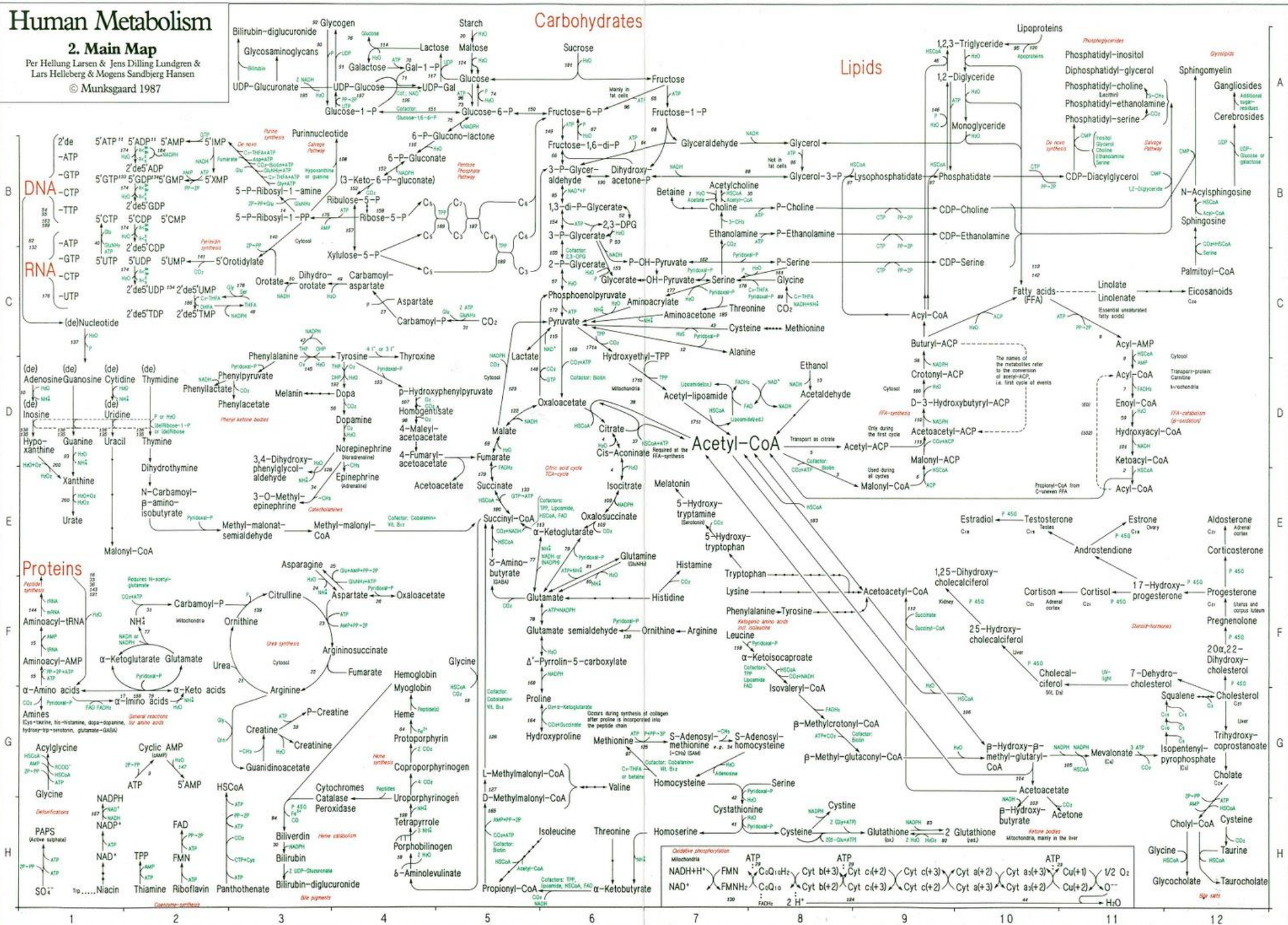

Human Metabolism

2. Main Map

Per Hellung Larsen & Jens Dilling Lundgren &
Lars Helleberg & Mogens Sandberg Hansen
© Munksgaard 1987

2018

- 1 miljon från HaV för fortsatta undersökningar:
- Umeälven (30 st), Mörrumsån (30 st)
- Torneälven referensvattendrag (forskningsfond, gränsälvskortet 206 000 kr) (20 st)
- Indalsälven (20 st), Lagan (13 st)
- Bidrag från NV 280 000 = summa ca 1,5 milj
- SVA, GU, SLU Umeå

UNDERSÖKNINGAR 2018

- Biomarkörer
- Sjukdomssymptom
- Histopatologi njure och mjälte
- Svamp
- Vitaminer
  - Tiamin
  - Antioxidanter
    - Vitamin E
    - Karotenoider
    - Astaxantin
    - Vitamin A
    - Retinol

Funktion/parameter	Variabel / biomarkör
Energi Tillväxt Kondition	Total kroppsvikt, somatisk vikt, längd, ålder, konditionsfaktor
Reproduktion	Gonadosomatisk index (GSI)
Endokrina störningar	Halt av sköldkörtelhormon (T3 o T4) i plasma samt ratio T3/T4
Leverfunktion Avgiftningsfunktioner Oxidativ stress	Lever somatiskt index (LSI), leverhistologi, EROD-aktivitet, glutathionreduktas, glutathion S-transferas, katalas.
Genotoxicitet	Mikronuklei i röda blodkroppar
Kolhydratmetabolism Stress	Blodglukos
Syretransport	Hematokrit, hemoglobinhalt, omogna röda blodkroppar
Immunförsvar	Antal vita blodceller, lymfocyter, neutrofiler, monocyter/makrofager, trombocyter, komplementfaktorer
Saltbalans Cellskador	Jonhalter (klorid, natrium, kalium och kalcium) i plasma

SITUATIONEN I SVENSKA VATTENSYSTEM 2018

<https://rapporterafisk.sva.se/Fynd/Map>

SITUATIONEN I SVENSKA VATTENSYSTEM 2018

Mörrum

- Låg vattenföring, hög temp
- Lite lax och öring i ån
- Låg sjuklighet och dödlighet på våren (t o m maj)
- Sjuklighet/dödlighet under sommaren
- Svamp på hösten
- Svårt att utvärdera

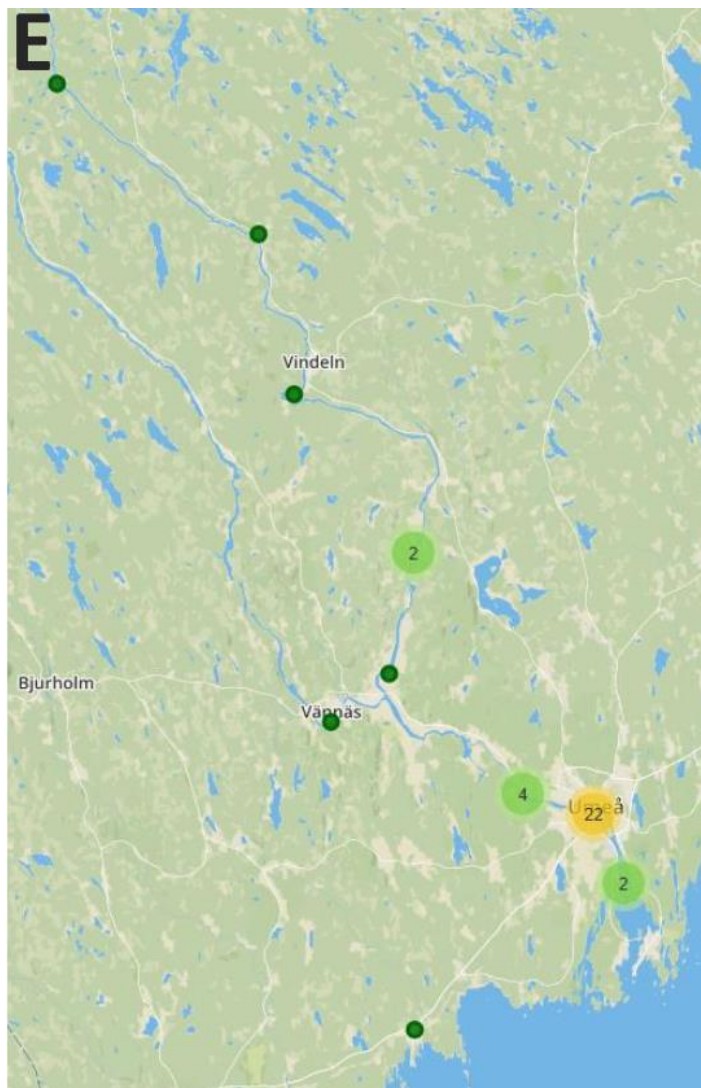
SITUATIONEN I SVENSKA VATTENSYSTEM 2018

Torneälven

- Vattentemp?
- Fler rapporter än 2017, färre än 2016
- Svamp, sårskador, UDN-liknande
  - 33 observerades döda
  - 8 döende
- 3 fångade: fjällförlust (1), sårskador (2)

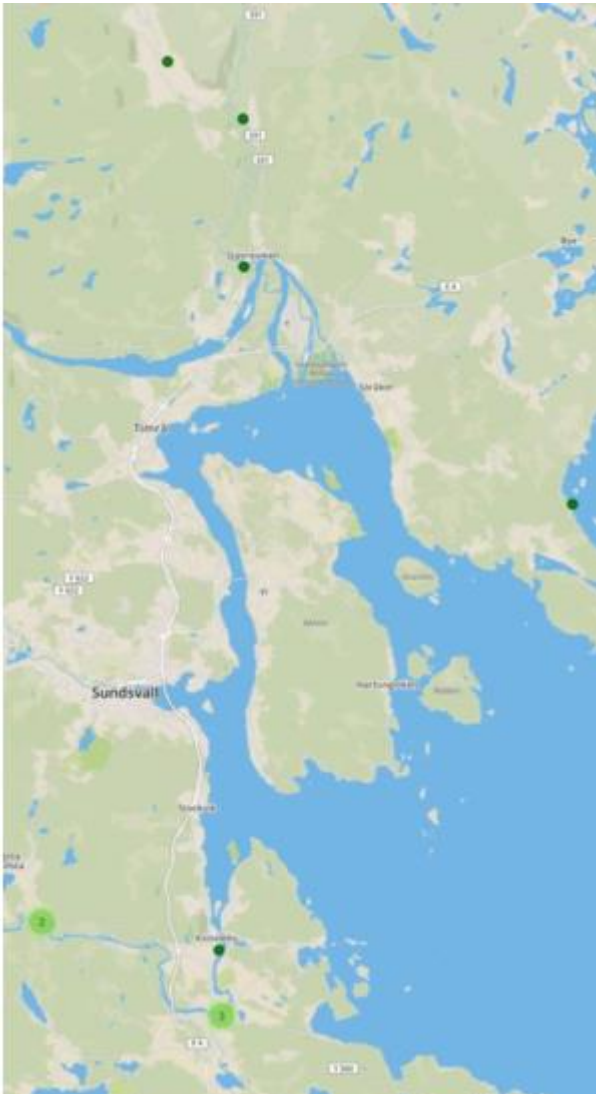
SITUATIONEN I SVENSKA VATTENSYSTEM 2018

Umeälven

- $>20^{\circ}\text{C}$ från mitten av juli
- Redan innan dess dödlighet
- Mycket lax – 11 586 Vindelälvsloxar förbi räknaren
- 35 rapporter, 86 % i juli
- Döda, svampangrepp, ej angivet, C&R?

SITUATIONEN I SVENSKA VATTENSYSTEM 2018

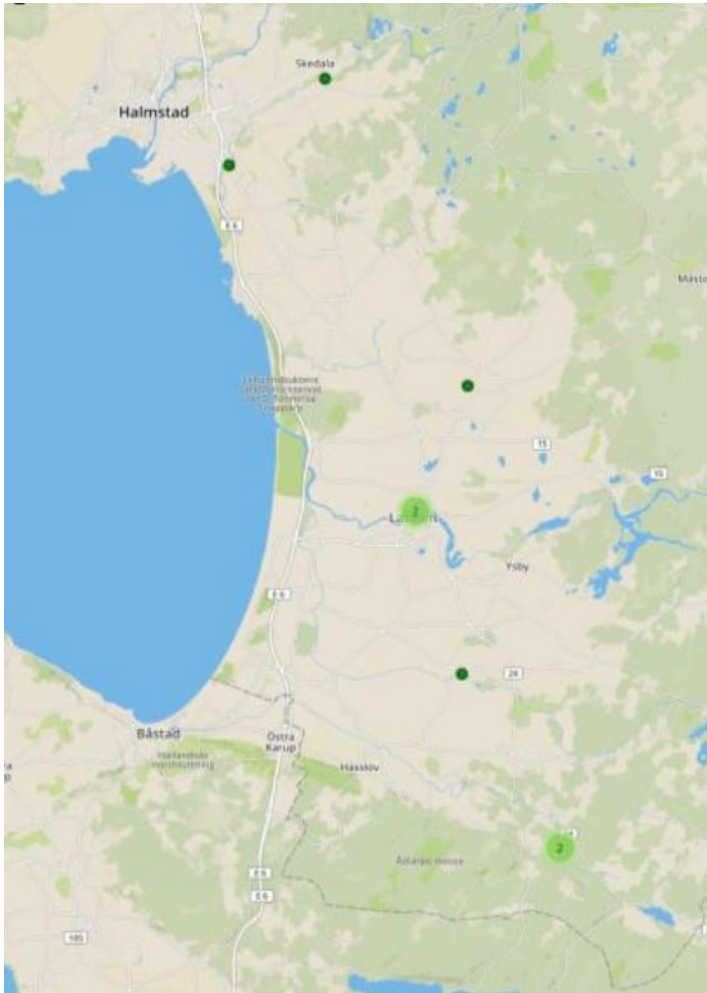

Indalsälven

- Mycket lax i älven i augusti-sept
- Ingen rapporterad sjuklighet
- Ljustorpsån, Ljungan, kust
  - Höst, svamp

SITUATIONEN I SVENSKA VATTENSYSTEM 2018

Lagan

- Hög temp under sommaren
- Steget kom igång på hösten
- Mer grils än normalt
- Svampangrepp runt lek

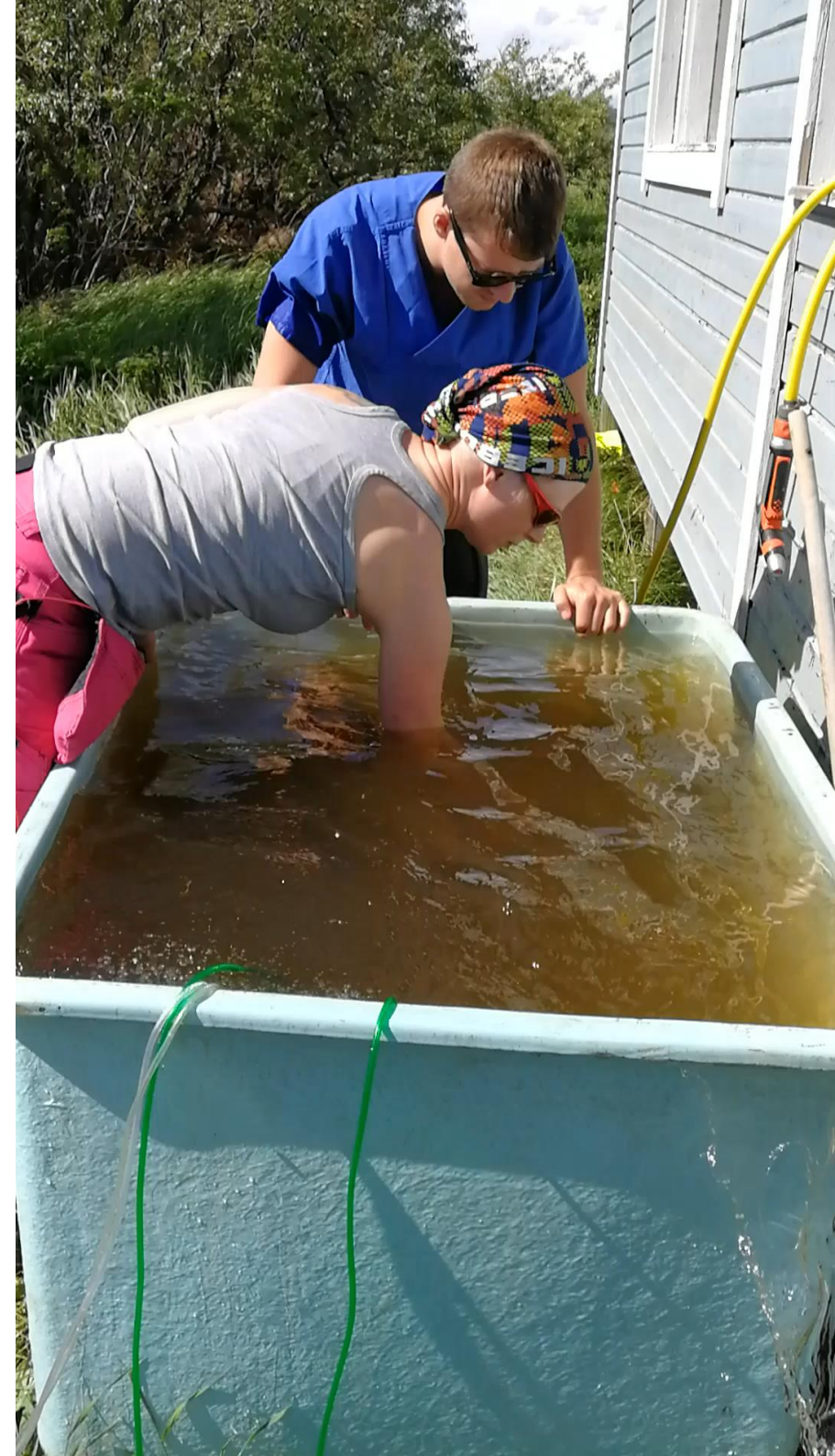

PROVTAGNINGARNA

PROVTAGNINGARNA

PROVTAGNINGARNA

RESULTAT OBDUKTIONER

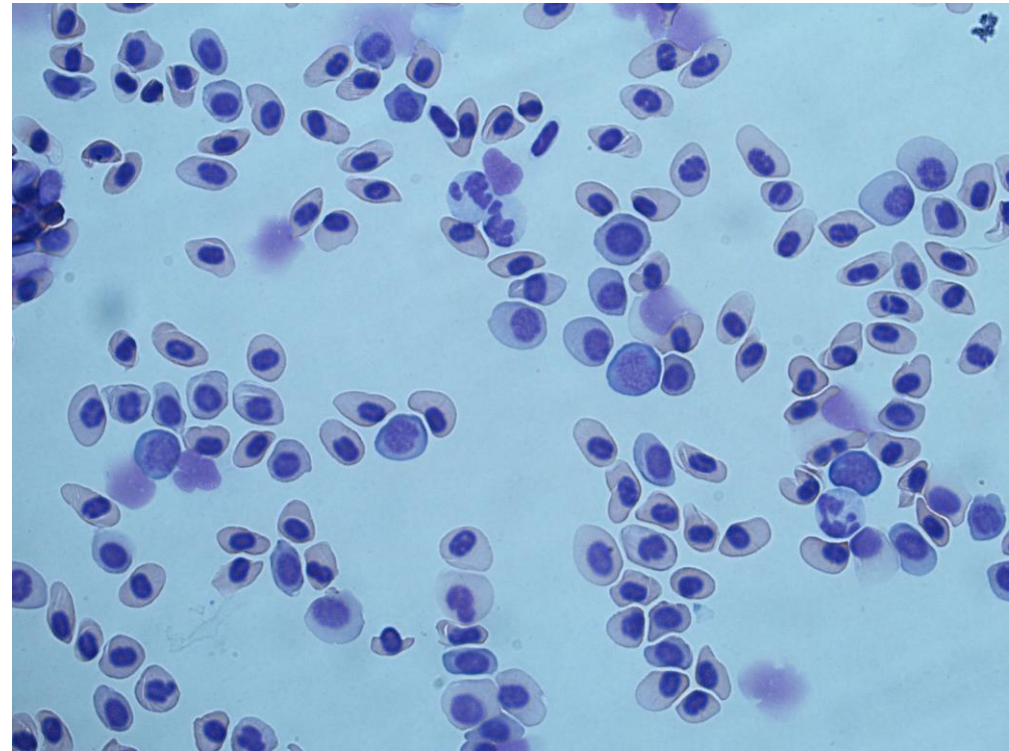
- Högst kondition i Mörrum och Umeälven, lägst i Lagan
- Hudblödningar, "UDN" Mörrum, Umeälven
- Erosioner: Mörrum, Umeälven, Indalsälven, Lagan
- Fenskador
- Andra skador
- Bandmask
- Leverblödningar
- Anisakis: Lagan

RESULTAT HISTOPATOLOGI

- Lever
  - rel låg vakuloiseringsgrad
  - Några med tendens fettlever
- Blod
  - Mycket makrofager
  - Ökad andel omogna röda blodkroppar

RESULTAT BIOMARKÖRER

- Blodparametrar

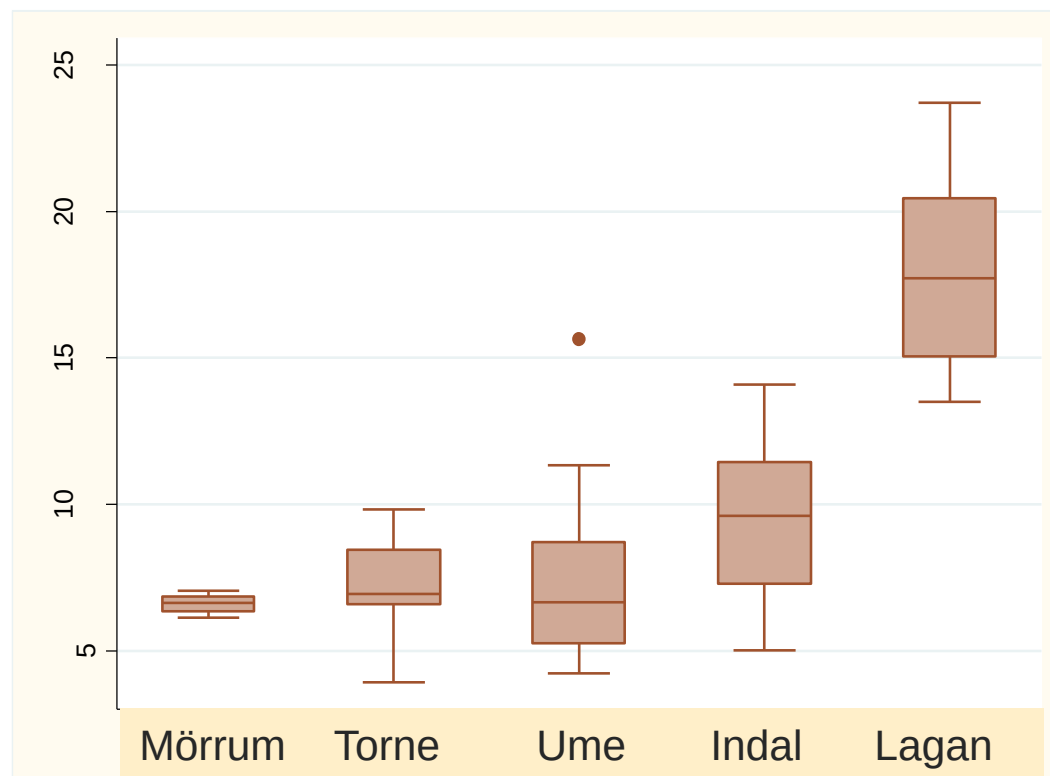
Vattensystem (Antal fiskar)	Hematokrit (%)	Hemoglobin (g/L)	Glukos (mmol/L)
Mörrumsån (4)	$39,75 \pm 3,45^{\alpha,\beta}$	$98,25 \pm 11,59^{\alpha,\beta}$	$5,80 \pm 0,99^{\alpha}$
Torneälven (14)	$43,36 \pm 0,89^{\alpha}$	$110,93 \pm 4,32^{\alpha,\beta}$	$4,59 \pm 0,22^{\alpha}$
Umeälven (22)	$45,50 \pm 0,98^{\alpha}$	$126,05 \pm 3,48^{\alpha}$	$12,37 \pm 0,95^{\beta}$
Indalsälven (13)	n.a.	n.a.	n.a.
Lagan (13)	$39,06 \pm 0,89^{\beta}$	$109,62 \pm 2,80^{\beta}$	$6,54 \pm 0,77^{\alpha}$

- Plasmajoner – skillnader svamp/inte svamp

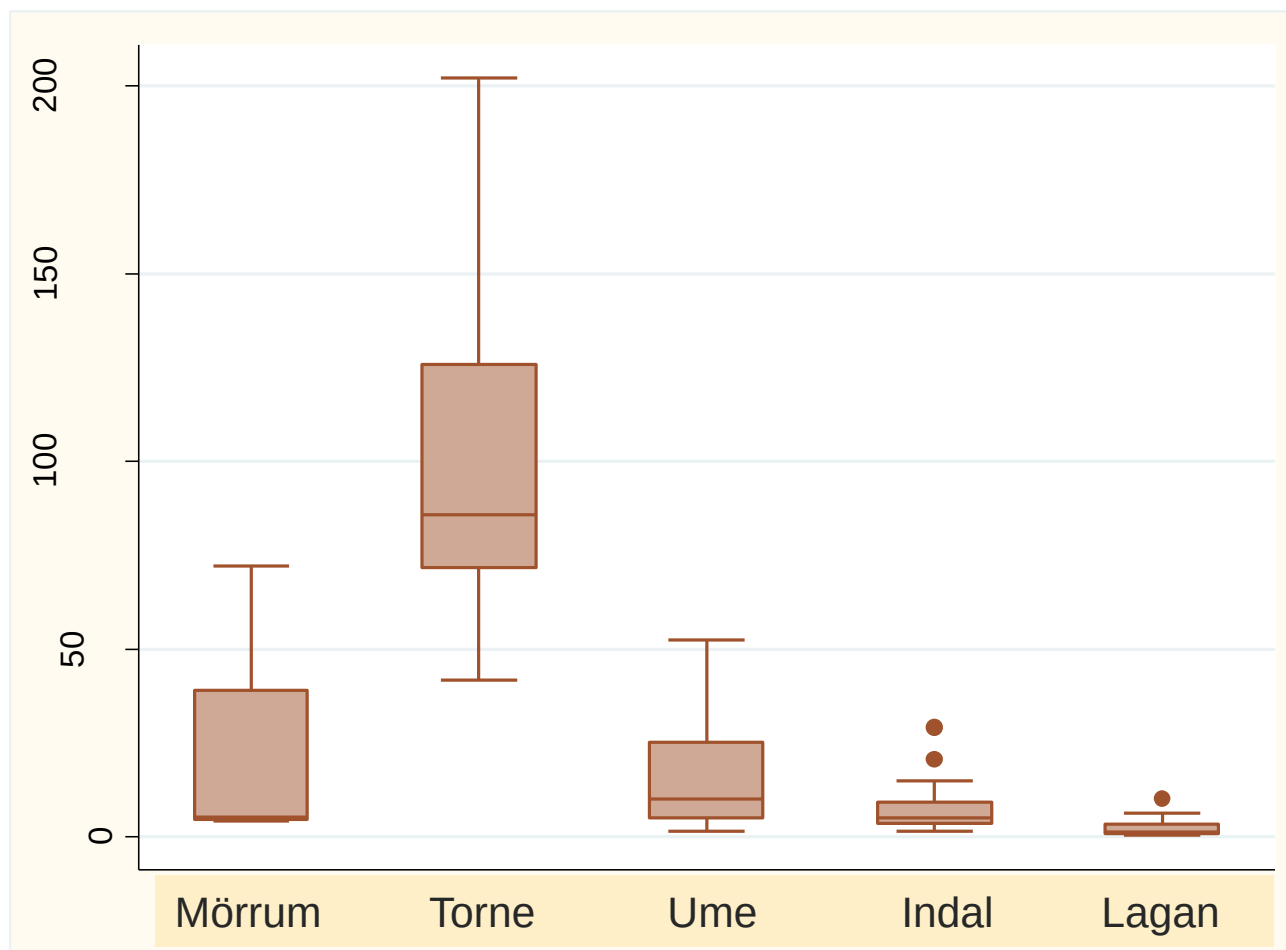
RESULTAT BIOMARKÖRER

- GR, GST, CAT inga signifikanta skillnader

Acetylcholinesteras

RESULTAT BIOMARKÖRER

EROD-aktivitet

RESULTAT BIOMARKÖRER

Medelvärden $\pm$ SE för sköldkörtelhormonerna T3 och T4 samt ration för T3/T4 i honlaxar från de olika vattensystemen.

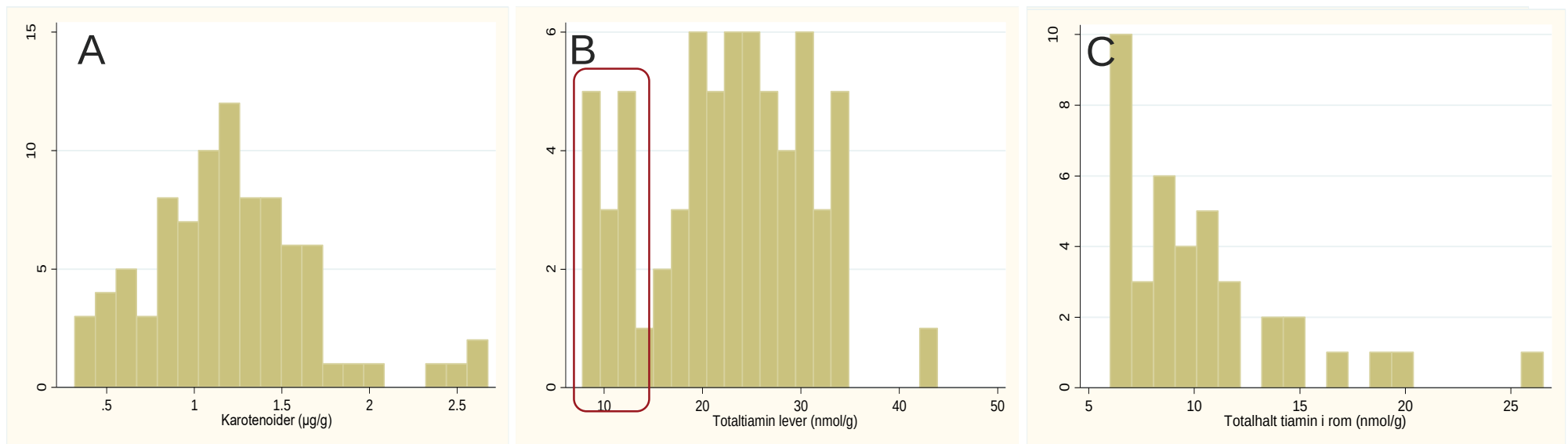
Vattensystem (Antal fiskar)	T3 fritt (pmol/L)	T3 totalt (nmol/L)	T4 fritt (pmol/L)	T4 totalt (nmol/L)	T3/T4 fritt	T3/T4 totalt
Mörrumsån (4)	$20,5 \pm 10,1^{\alpha}$	$3,9 \pm 2,1^{\alpha}$	$16,3 \pm 3,9^{\alpha,\beta}$	$29,6 \pm 6,5^{\alpha,\beta}$	$1,6 \pm 0,8^{\beta,\gamma}$	$0,17 \pm 0,09^{\alpha}$
Torneälven (14)	$49,4 \pm 0,3^{\beta}$	$10 \pm 0^{\beta}$	$24,1 \pm 2,8^{\alpha,\beta}$	$44,1 \pm 6,6^{\alpha,\beta}$	$2,4 \pm 0,2^{\beta,\gamma}$	$0,28 \pm 0,03^{\alpha}$
Umeälven (22)	$20,4 \pm 3,2^{\alpha}$	$5,2 \pm 0,7^{\alpha}$	$31,0 \pm 5,2^{\beta}$	$49,0 \pm 7,7^{\beta}$	$1,4 \pm 0,3^{\beta,\gamma}$	$0,20 \pm 0,04^{\alpha}$
Indalsälven (13)	$29,0 \pm 3,5^{\alpha}$	$4,9 \pm 0,6^{\alpha}$	$10,3 \pm 1,2^{\alpha}$	$17,2 \pm 1,8^{\alpha}$	$3,0 \pm 0,3^{\beta}$	$0,30 \pm 0,03^{\alpha}$
Lagan (13)	$14,4 \pm 3,3^{\alpha}$	$3,3 \pm 0,8^{\alpha}$	$12,0 \pm 1,7^{\alpha}$	$20,2 \pm 2,3^{\alpha,\beta}$	$1,3 \pm 0,3^{\alpha}$	$0,18 \pm 0,05^{\alpha}$

α, β, γ Vattensystem med samma bokstav för samma analys skiljer sig **inte** signifikant från varandra

RESULTAT VITAMINANALYSER

Histogram över A) karotinvärden ($\mu\text{g/g}$) i muskel från alla 87 laxar, B) totaltiamin (nmol/g) i lever hos 66 laxar och C) totaltiamin (nmol/g) i 39 romprover

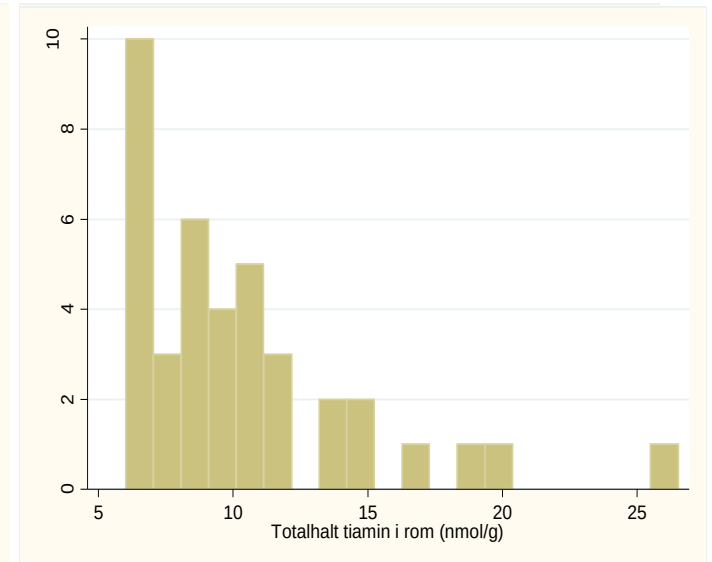
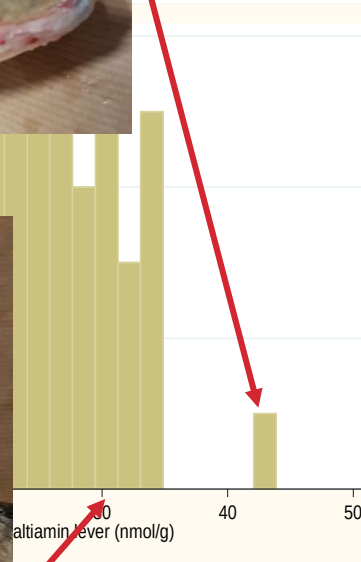

- Astaxantin: lite lägre i Umeälven (ej signifikant)
- Vit A, Retinol: högre i Umeälven
- Lagan ligger lågt på allt utom totala karotenoider

RESULTAT VITAMINANALYSER

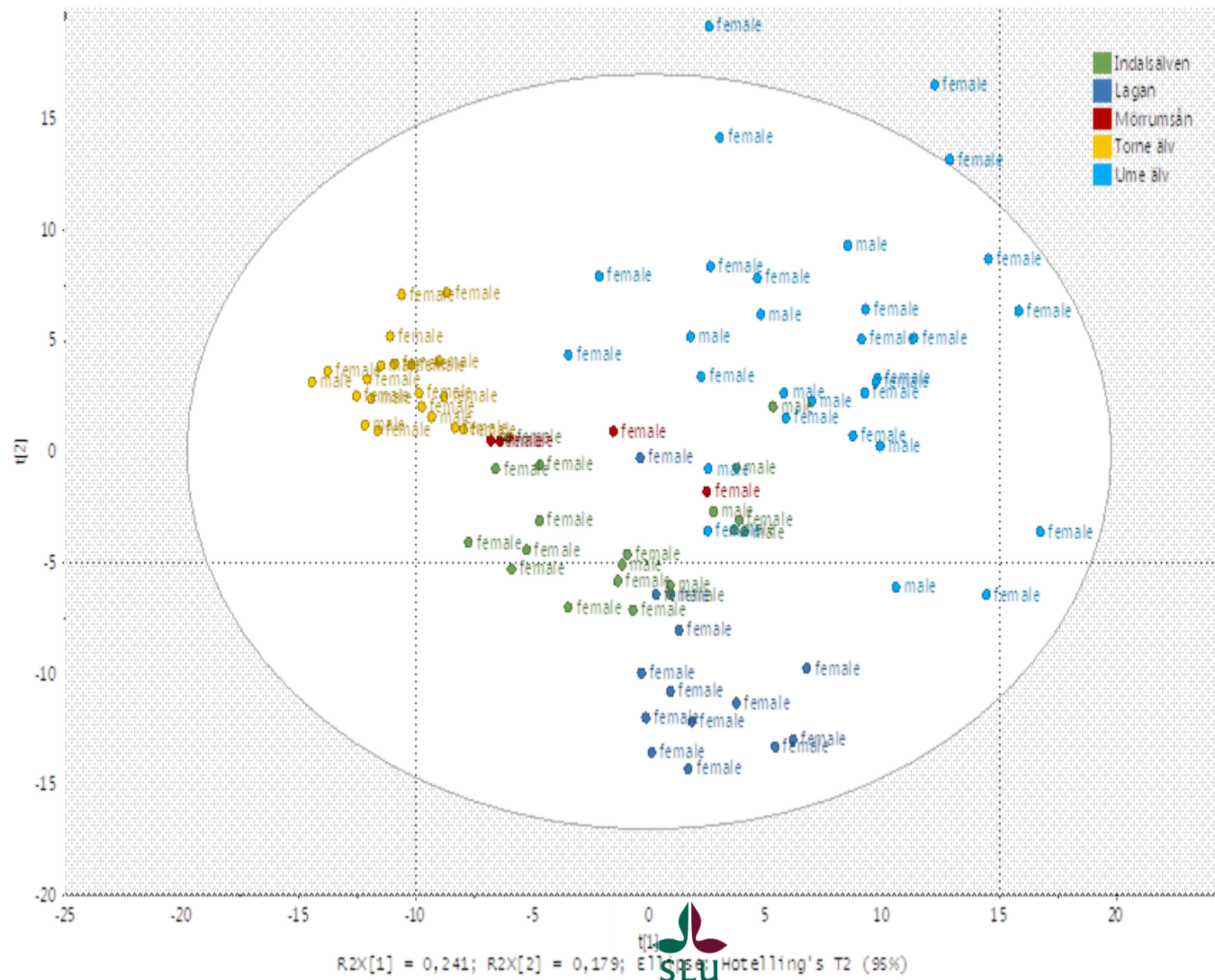
uskel från alla 87 laxar, B) totaltiamin
min (nmol/g) i 39 romprover

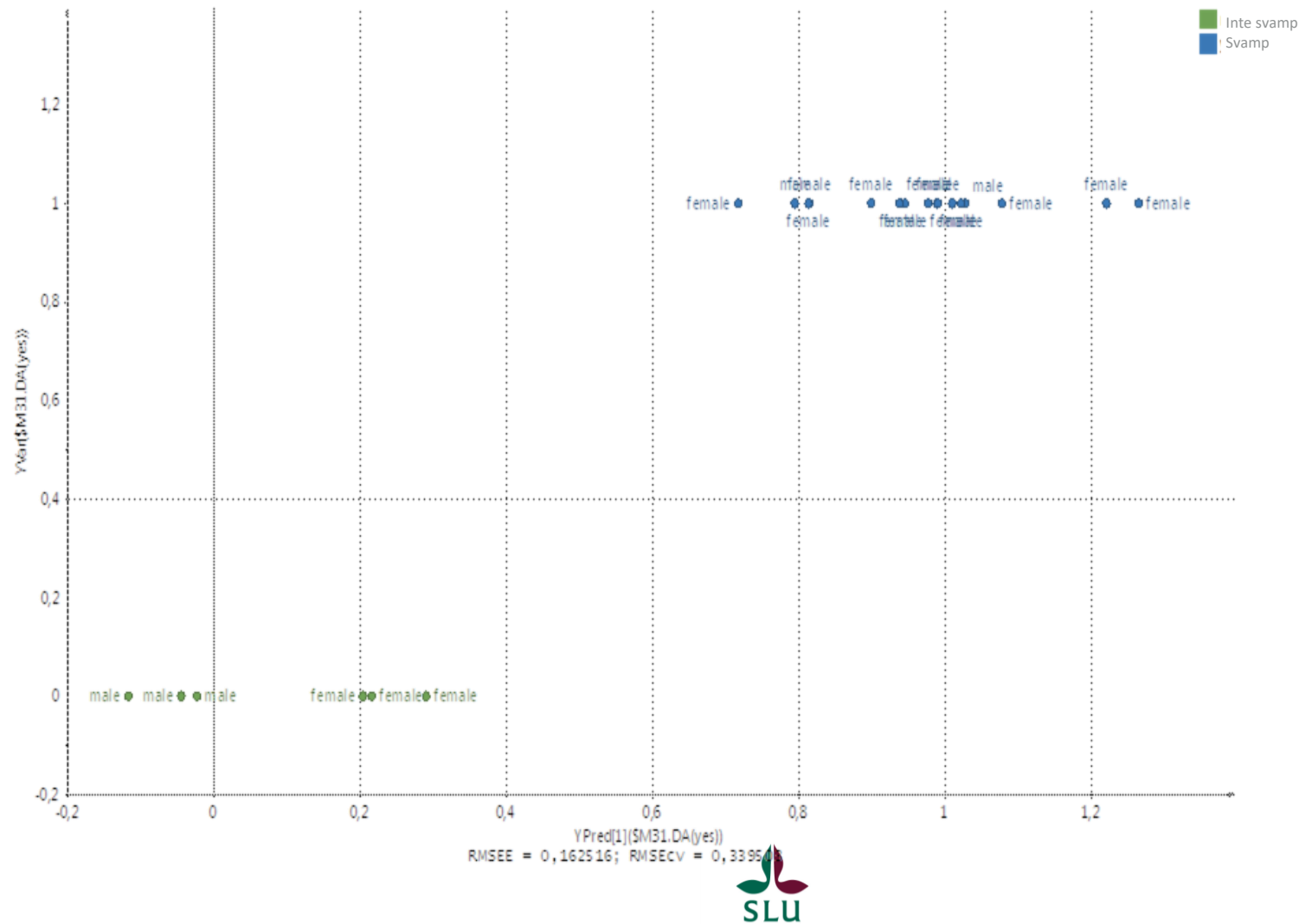
METABOLOMIK

Principalkomponentanalys (PCA) av metabolomdata från alla laxar provtagna i de fem vattensystemen under 2018

METABOLOMIK

PCA av metabolomdata från laxar provtagna i Umeälven 2018. PCA:n visar separation med avseende på förekomst av svampinfektion.

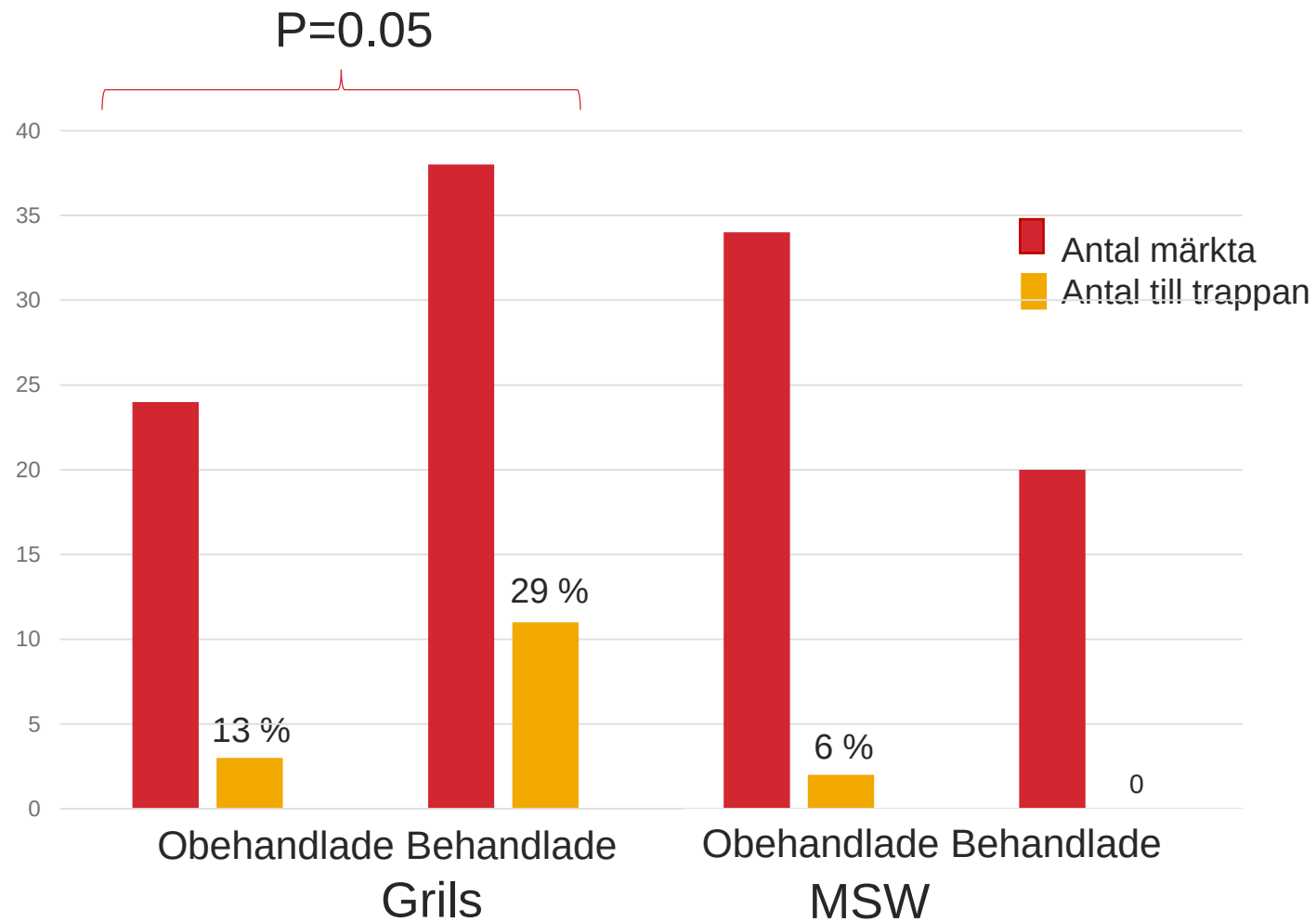
TIAMINFÖRSÖK I UMEÄLVEN

- Vandringsuppföljning – PIT tag-märkning vid Obbola, registrering vid trappan i Norrfors
- 2-13 juli även tiaminbehandling (5 mg)
- Av 116 fiskar märkta, hälften behandlade

RESULTAT

SLUTSATSER

- Umeälven avviker (plasmajoner, glukos) pga sjuklighet
- Torneälven avviker (EROD, T3/T4, regeneration) pga ?
- Lagan avviker (CF, GSI, vitaminhalter) beroende på lekmognad
- Dålig energiinlagring sommarprovtagningar
- Kroniskt inflammationstillstånd
- Tiaminhalter inte kliniskt låg nivå (lever) och skiljer inte mellan vattendragen
- Tiaminhalter rom – rel låga (ej dödligt) men inte mogen rom
- Tiaminförsök – effekt på grils men inte MSW-lax
- Metabolomik indikerar skillnader mellan populationerna som inte helt kunde säkerställas med genomförda analyser
- Fortsatt bred information om rapportportalen behövs

FORTSÄTTNING

- Fördjupning i metabolomiken
- Ytterligare analyser i Masterarbete (Fabian Weichert)
- SVA ansvarar för att sammanställa kunskapsläget om Östersjölaxen åt internationella havsforskningsrådet (ICES) under tre år. Första rapporten deadline 1 april
- GU ska lämna in en liknande rapport till HaV mitten av april
- SU
- SLU

FORTSÄTTNING?

- Linnéuniversitetet
- Virusidentifiering och isolering?
- Uppväxtområden?
- Integrera i vildfiskövervakning?
- Fortsatt bred information om rapportportalen behövs

TACK FÖR UPPMÄRKSAMHETEN

Rapporten finns här:

<https://www.sva.se/om-sva/publikationer/ovriga>

Rapporter från 2016 finns här:

https://www.sva.se/globalassets/redesign2011/pdf/om_sva/publikationer/laxdoden-tornealv-2014-2016.pdf

https://www.sva.se/globalassets/redesign2011/pdf/om_sva/publikationer/rapport-laxdoden-2016.pdf

Rapportportalen finns här:

<https://rapporterafisk.sva.se>

